

Сергій СИСИН
(Дрогобич, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЮРИСТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Професія юриста є важливою для сучасного суспільства, адже люди потребують належного рівня функціонування різних галузей права (цивільного, кримінального, сімейного та ін.), а також допомоги з питань консультування, врегулювання спорів, захисту інтересів у судах, підготовки документів, забезпечення дотримання законів тощо. Вимоги до компетентності правників зростають, що, зі свого боку, зумовлює увагу до їхньої підготовки у стінах ЗВО.

Очевидно, що навчання є основою для зростання професіоналізму юриста, а вища освіта – передумовою усвідомленої трансформації особистісних характеристик згідно особливостей спеціальності. Науковці проводять спеціальні дослідження, обґрунтовують компоненти фахової компетентності правників, намагаючись пояснити її зміст та шляхи формування (С. Бандурка, М. Василенко, С. Вишневська, І. Івашкевич [1], А. Жалинський, О. Кихтюк, А. Мудрик [3], Н. Овчаренко, О. Федоренко [4]).

Професійну компетентність юриста розглядають як: здатність поєднувати фахові (юридичні) знання та вміння з різних галузей права; якість, що інтегрує характеристики особистості для ефективного виконання професійної правничої діяльності з дотримання прав і свобод людини; поєднання інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних знань та вмінь. Її основними компонентами вважають: змістовий (теоретичні знання та практичні вміння у різних галузях права); особистісний (наявність таких рис як відповідальність, чесність, наполегливість, толерантність тощо);

мотиваційний (чітке розуміння мети та цілей у сфері права: бажання забезпечувати правосуддя, захищати права людей, сприяти врегулюванню правових конфліктів); комунікативний (навички комунікації для професійної взаємодії) [4]. Тобто компетентність юриста – це сукупність особистісних та професійних знань, умінь і навичок, а також ціннісних орієнтацій, мотивацій, манер, загальної культури. Усі ці елементи необхідні для ефективної праці та формування повноцінного спеціаліста [2].

Інакше кажучи, професійна компетентність юриста передбачає синтез знань, умінь, здатностей, якостей з конкретних сфер життєдіяльності, які є необхідними для виконання правничої діяльності. Підкреслимо, що вона супроводжується виконанням різних дій: спілкування з громадянином, який звернувся за допомогою; юридичне консультування; профілактична бесіда; адміністративний аналіз правопорушення; під час проведення розшукувальних операцій – опитування, допит, очна ставка та ін. У кожній із наведених дій відображені особливості соціальної сторони юридичної професії.

Як бачимо, соціальний аспект діяльності є обов'язковим для юриста. Тому науковці обмірковують поняття його «соціальної компетентності» як одного з компонентів професійної компетентності. Це – комунікативна компетентність, емоційно-експресивні особливості та моторно-вольові якості фахівця [1].

Комунікативний елемент – найбільш вагомий, оскільки без сформованої здатності до взаємодії та спілкування неможливо реалізуватись у професії. Своєю чергою він містить такі елементи: інформаційний (оволодіння юридичними знаннями, здатність до професійного спілкування та міжособистісної взаємодії, орієнтація у ситуаціях щодо реалізації прав і свобод громадян); афективний (цінності, соціальні настанови, погляди, переконання, здатність до емпатії та саморегуляції); регулятивний (оволодіння техніками спілкування, вербальної та невербальної взаємодії, навички у сфері правових відносин, конструктивна поведінка при наявності

конфліктів). Емоційно-експресивні якості також важливі для соціально-професійної компетентності юриста, зокрема, це: дисциплінованість, урівноваженість, стриманість, стресостійкість у конфліктних ситуаціях, гідність; емоційна стійкість під час прийняття рішень; здатність до миттєвого реагування в умовах дефіциту часу, високий рівень психомоторної реактивності, критичність тощо. Вольовий компонент професіоналізму правника містить здатності: брати на себе відповідальність у складних ситуаціях і ситуаціях когнітивного дисонансу; об'єктивно оцінювати власні досягнення, сили та можливості; долати труднощі, наполегливість тощо [4].

На думку науковців, соціальна компетентність містить такі елементи: соціальний інтелект, психологічна гнучкість. Необхідність володіння фахівцем-правником «соціальним інтелектом» (здатністю розуміти, сприймати інших людей та взаємодіяти з ними) очевидна. Комунікація, слухання, емпатія є ключовими. Юрист повинен вміло і легко спілкуватися з клієнтами, колегами, судовими органами, враховувати їхні потреб та очікування, зважати на нові тенденції у галузі права та суспільства. Йдеться про його емоційну інтелігентність, співчуття, вміння читати емоції та наміри інших, здатність взаємодіяти у різних соціальних ситуаціях. Щодо «психологічної гнучкості», то це – здатність адаптуватися до ситуації та ефективно взаємодіяти з різними клієнтами, зберігаючи психічний та емоційний баланс (відкритість, використання оптимальних стратегій і стилів спілкування, ефективне врегулювання конфліктів, гнучкість, контроль тощо).

З-поміж основних аспектів соціальної компетентності юриста І. Івашкевич називає й такі: особистісні (громадянська позиція, професійне спілкування, орієнтація у професійних ситуаціях щодо реалізації прав і свобод громадян, здатність до самоаналізу); загальнонаукові (демонстрація знань права та юридичної психології на практиці, надання кваліфікованих юридичних висновків, проведення консультацій та експертиз); загальнопрофесійні (фахове застосування законів та інших нормативно-

правових актів, дотримання законодавства, кваліфікація фактів та обставин); організаційно-управлінські (оцінка результатів власної юридичної роботи, організація професійної діяльності колективу, прийняття оптимальних правових рішень); спеціальні (професійна етика, повага до закону та соціальних цінностей правової держави, грамотність, співпраця з людьми та організація юридичної діяльності, підвищення кваліфікації) [1].

Отже, професійна компетентність юриста передбачає синтез знань, умінь, здатностей, якостей з окремих сфер життєдіяльності, які є необхідними для виконання правничої діяльності. Одним із його важливих компонентів є соціальна компетентність, що має свою структуру та містить такі елементи: соціальний інтелект, психологічна гнучкість; комунікативна компетентність, емоційно-експресивні особливості та моторно-вольові.

Названі аспекти важливо враховувати при розробці освітньо-професійних програм підготовки юристів, позаяк дотримання компетентнісного підходу уможливить забезпечення більш ефективної підготовки фахівців. Такі програми мають спрямовуватися на розвиток конкретних компетентностей, що забезпечить, на нашу думку, формування у майбутніх фахівців-правників актуальних знань та навичок, які можна буде використовувати в реальному житті та професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Івашкевич І. Становлення професійної компетентності майбутніх юристів : метод. посіб. Рівне : РДГУ, 2016. 94 с.
2. Лепіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у педагогічній взаємодії. *Вища освіта України*. 2004. № 3. С. 87–102.
3. Мудрик А. Соціальна компетентність особистості: постановка проблеми і теоретичні аспекти дослідження. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки*. Чернігів: ЧДПУ, 2011. Вип. 94. Т. 2. С. 26–29.
4. Федоренко О. Зміст професійної компетентності юриста. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2018. Вип. 1 (20). С. 87–93.